

ครอบครัวเก็บขยะในชุมชนแออัดเป็นกลุ่มย่อยโอกาสในเมือง ที่ขนาดของปัญหาสุขภาพและโภชนาการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อประเมินภาวะสุขภาพและโภชนาการของสมาชิกครอบครัวเก็บขยะในชุมชนแออัดเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรในการศึกษาเป็นสมาชิกครอบครัวเก็บขยะในชุมชนแออัดเมืองขอนแก่น 52 ครอบครัว จำนวน 357 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการวัดสัดส่วนร่างกาย เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสังเกตอย่างมีและไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS แสดงผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า ครอบครัวเก็บขยะมีขนาดครอบครัวเฉลี่ย 4.8 ± 2.0 คนต่อครอบครัว ประกอบอาชีพต่อจาก พ่อ แม่เฉลี่ย 4.0 ± 3.3 คนต่อครอบครัว เก็บขยะจากถังขยะตามบ้านเรือน/ชุมชน ร้อยละ 99.2 เวลาทำงานเฉลี่ย 5.8 ± 6.2 ชั่วโมงต่อวัน ใช้รถพ่วงเป็นพาหนะร้อยละ 40.2 มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ $5,385.71 \pm 2,948.72$ บาทต่อคน มีรายจ่ายค่าอาหารเฉลี่ย $2,722.20 \pm 1,439.7$ บาทต่อเดือน มีหนี้สินเฉลี่ย $4,850 \pm 6,718.3$ บาทต่อครอบครัว พฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภค พบ การกินอาหารสุกๆดิบๆ ร้อยละ 44.0 กินอาหารหมักดอง ร้อยละ 14.3 และกินอาหารที่เก็บจากกองขยะ ร้อยละ 31.3 มีการใช้ยาชุดร้อยละ 17.0 สูบบุหรี่ ร้อยละ 40.9 ดื่มเครื่องดื่มบำรุงกำลัง ร้อยละ 32.5 และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกวัน ร้อยละ 32.8 ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของความรุนแรงในครอบครัว ด้านพฤติกรรมกรรมการรักษาเมื่อเจ็บป่วย พบว่า เพศชายซื้อยากินเอง ร้อยละ 46.0 ในขณะที่เพศหญิงไปพบแพทย์ ร้อยละ 53.4 ภาวะสุขภาพ พบว่า สมาชิกครอบครัวเก็บขยะมีปัญหาสุขภาพร้อยละ 31.7 โดยกลุ่มอายุ 7 – 19 ปี เป็นโรคระบบผิวหนังร้อยละ 80.0 กลุ่มอายุ 20 – 59 ปี เป็นโรคระบบทางเดินอาหารและโรคระบบผิวหนัง ร้อยละ 14.9 เท่ากัน และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 20.0 อุบัติเหตุหรืออันตรายจากการเก็บขยะมีสาเหตุจาก ถูกแมลงสัตว์ กัด ต่อย ร้อยละ 42.1 ของมีคมบาด ร้อยละ 29.3 และของแหลมทิ่มตำ ได้แก่ ตะปู ลวด ร้อยละ 16.2 ซึ่งเกิดจากการละเลยไม่ใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ป้องกันตนเองในการเก็บขยะ ได้แก่ ถุงมือ ผ้าปิดปาก ร้อยละ 42.9 ด้านภาวะโภชนาการ พบภาวะทุพโภชนาการ ในเด็ก 0-5 ปี มีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ในเด็กหญิง (ร้อยละ 10.9) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 8.9) กลุ่มอายุ 19 ปีขึ้นไป พบว่า เพศหญิงมีภาวะอ้วนมากกว่าเพศชายและพบภาวะอ้วนเพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้นทั้งเพศหญิงและเพศชาย ภาวะอ้วนลงพุง พบในเพศหญิงมากกว่าเพศชายทุกกลุ่มอายุและพบมากในกลุ่มอายุ 50-59 ปี (ร้อยละ 51.1 ในเพศหญิง และ ร้อยละ 15.4 ในเพศชาย)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย การส่งเสริมสุขภาพกลุ่มครอบครัวเก็บขยะ โดยเน้น การให้ความรู้ด้านสุขวิทยาส่วนบุคคล การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะสำหรับทุกกลุ่มอายุ การลดพฤติกรรมเสี่ยงและส่งเสริมให้ใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากการเก็บขยะ การดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วยจากการทำงาน การใช้จ่ายที่ถูกต้อง และเสนอแนะให้ชุมชนทำโครงการชุมชนนำอยู่ และการรณรงค์ลด ละ เลิกเหล้า บุหรี่

Scavenger's families of slum dwellers living in urban are low socio-economic, which is likely to face increasingly serious health and nutritional problems. The study aimed to assess health and nutritional status of scavenger's families. This study was a descriptive study. Studied population included 52 scavenger's families in slum area of Khon Kaen Municipality. There were 357 subjects. Data were collected by means of questionnaires and anthropometric measurement. Qualitative data were gathered by both participatory and non-participatory observation and focus group. The data were analyzed using SPSS program with descriptive statistics and presented as percentages and means, standard deviations.

The results revealed that scavenger's families had average members of 4.8 ± 2.0 persons, the family's member being scavenger like parent 4.0 ± 3.3 per family. Nearly all scavengers (99.2%) collected garbage from household or community. Average work hours per day were 5.8 ± 6.2 . Forty percent used a modified motorcycle as a vehicle for collecting garbage. Average income per month was $5,385.71 \pm 2,948.72$ baht per people. They paid for food $2,722.20 \pm 1,439.7$ baht per month, and had debts $4,850 \pm 6,718.3$ baht per family. Unhealthy behaviors were eating habits such as eating raw meat (44.0%), taking expired food (14.3%), or consumed contaminated food collected from garbage (31.3%); Nonprescribed drug use (17.0%), smoking (40.9%), caffeine-contained drinking (32.5%) and alcohol daily drinking (32.8 %) that relate to domestic violence. Concerning health care seeking behavior, male usually use nonprescribed drug (46.0%) whereas female usually go to see doctor (53.4 %). Of the total subjects, 31.7% reported health problems. Most of the subjects aged 7-19 years old had dermatological diseases (80.0%). The age-group of 20 – 59 years old suffered mainly from gastrointestinal and dermatological diseases (14.9%), and the elderly (>60 years old) had hypertension (20.0%). And harm related to garbage collection was mainly insect and animal bite (42.1%). Cut wound caused by sharp objects occurred 29.3% and puncture wound caused by nails or wires occurred 16.2%. These injuries related to unawareness of using protecting tools while collecting garbage, such as glove and mask (42.9%). Regarding to nutritional status, the study showed that 0 to 5 year-old children had lower body weight than standard, and most of them were boys. The 19-year-old and upper age group was found obesity mostly in female, and it was increased by age in both sexes. Truncal obesity based on waist circumference was found increasingly by age. In addition, it was found in female more than male. The highest was at the age of 50-59 (51.1% in female and 15.4% in male, respectively)

The findings of the study suggests that health promotion in scavenger's family should be emphasized on self hygiene, proper eating habits of all age groups, reduction of aforementioned risk behaviors, promotion of using protection tools while dealing with garbage collection, proper self medication and self care. Incorporation of the specific projects, which include healthy community project, and alcohol drinking and smoking cessation, should be done as well.